

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سیری در

مبانی نظری معماری

دکتر علاء‌محمین معاریان

استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

چاپ یازدهم

ویرایش جدید

۱۳۹۷

فهرست مطالب

۱۷	پیشگفتار .....
۲۹	بخش نخست: نگرش اقلیمی .....
۶۱	بخش دوم: نگرش شکلی .....
۱۲۹	بخش سوم: نگرش تاریخی - تکاملی .....
۲۰۹	بخش چهارم: نگرش فضاگرا .....
۳۰۹	بخش پنجم: نگرش فرهنگی - اجتماعی .....
۳۵۳	بخش ششم: نگرش معناگرا .....
۴۴۷	خاتمه .....
۴۴۹	فهرست منابع .....
۴۵۷	فهرست نامها .....

این نوشته با نگرش اقلیمی آغاز می‌شود. چنانکه در مقدمه کتاب آمد نام‌گذاری بخشهای این کتاب با عرف موجود درباره نگرش که جایگاه اصلی آن در حوزه شناخت و فلسفه و علوم دینی است متفاوت می‌باشد. شاید از منظر این علوم اقلیم یا شکل نتواند در حیطه نگرش قرار گیرد و کاربران حوزه‌های یاد شده آن را چیز دیگری بدانند. اما ما در اینجا از دنیای دیگری به نام معماری سخن می‌گوییم که کاربران آن با خط و طرح و خاک و گل و ساختمایه‌های دیگر سر و کار دارند. و گاهی یک اندیشه ساده مادی تبدیل به یک نگاه می‌شود مانند آنچه که در این بخش به آن خواهیم پرداخت.

نوشته‌های محققین بزرگ اقلیم گرا نشان می‌دهد که آنها با نگاهی مطلق بین همه چیز معماری را در اقلیم می‌بینند. آنها با اصولی که از بخشی از دانش محیط انسانی انتخاب می‌نمایند، در واقع عینکی را بر چشمان خود قرار می‌دهند که با آن بر اساس خواسته‌های دانش اقلیمی محیط مصنوع را می‌بینند. با یک مثال می‌توان این

موضوع را روشن تر کرد. اگر ما بخواهیم مسیر تهران- اصفهان را با خودرو طی نماییم و در هنگام گذر از آن مسیر به محیط طبیعی و مصنوع اطراف خود بنگریم، اگر با عینک اقلیمی محیط اطراف جاده را ببینیم آنگونه که طراحان این عینک خواسته‌اند به محیط- های یاد شده خواهیم نگریست. اما می‌دانیم عینک یک وسیله است که در جلوی چشمان قرار می‌گیرد این عینک تابع چشمان است و چشمان تابع اندیشه. به سخن دیگر اندیشه فرد اقلیم‌گراست که با ابزار گوناگونی که در اختیار دارد به شخص، چگونه دیدن را القاء می‌کند.

به دلیل اینکه این دانش بر اندیشه استفاده کننده تاثیر می‌گذارد، می‌توان تاثیر اندیشه‌ای اقلیمی بر نوع دیدن را یک نوع نگرش دانست که با ابزار گوناگونش کاربر خود را ملزم به نگاهی خاص به محیط مصنوع می‌نماید. بنابراین در هنگام گذر از مسیر تهران- اصفهان آنچه که برای یک اقلیم‌گرا در اولویت دید قرار می‌گیرد ویژگی‌های آب و هوایی مسیر، تأثیر آن بر محیط طبیعی و ساخته‌های انسانی و دیدن پاسخهای معماری که با این شرایط اقلیمی سازگاری دارند خواهد بود. او در جستجوی پیوند بین شرایط آب و هوایی و عناصر سازنده آن با اجزاء معماری خواهد بود و از هر جزء معماری مانند نوع ساختمایه یا مصالح، سازه، فضا، رنگ، بافت شهری و ... تفسیری اقلیمی خواهد داشت.

مطلق بینی اقلیمی به معنای این است که آب و هوا را عامل نخست در شکل‌گیری فضای معماری و دیگر اجزای آن بدانیم. اگر چه فردی چون الگی^۲ در حاشیه به عوامل تأثیر گذار دیگر معماری نیز اشاره‌ای دارد اما در تمامی مراحل کارش با نگرش اقلیمی معماری را تحلیل می‌کند. او در یک چارچوب مشخص و تعریف شده به پاسخهای خاص خود دست می‌یابد که توجه نمودن به آنها به مانند نادیده گرفتن کل روند تجربی دستیابی به پاسخها خواهد بود.

1. Climate.
2. Olgyay.

